การทดสอบความเป็นอิสระต่อกันของสองประชากร (Chi-square test)

การทดสอบความเป็นอิสระต่อกันของสองตัวแปร (Test for independence, Contingency table test) บางครั้งเรามีข้อมูลลักษณะเป็นกลุ่ม (Category data) อยู่สองกลุ่ม เช่น เครื่องจักรกับชิ้นงานที่ผลิตได้ เพศของนักเรียนกับคณะที่เลือกอันดับหนึ่งในการสอบเข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัย เป็นต้น เราต้องการจะพิสูจน์ว่าตัวแปรที่หนึ่งเป็นเหตุหรือมีผลต่อตัวแปรที่สองหรือไม่ เครื่องมือที่ใช้เพื่อทำการทดสอบข้อมูลลักษณะนี้ เราเรียกว่า Contingency Table หรือบางครั้งก็เรียก Chi-square test การเก็บข้อมูล จะมีรูปแบบการบันทึกข้อมูลที่เป็นกฎเกณฑ์ ตามตารางดังต่อไปนี้

		Column Factor				Y_j	
		1	2	3	.....	c	Totals
Row Factor X_i	1	O_1	O_1	O_1	.....	O_1	X
	2	O_2	O_2	O_2	.....	O_2	X
	3	O_3	O_3	O_3	.....	O_3	X
	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
	r	O_r	O_r	O_r	.....	O_r	X
Totals		Y	Y	Y		Y	F_{total}

การตั้งสมมติฐาน

จุดประสงค์ของการทดสอบคือ เราต้องการทราบความสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรสองตัวแปร รูปแบบการตั้งสมมติฐานจะต้องเป็นตามรูปแบบต่อไปนี้

Ho: Factor 1 ไม่ขึ้นอยู่กับ Factor 2

Ha: Factor 1 ขึ้นอยู่กับ Factor 2

กำหนดค่า Alpha หรือกำหนดระดับนัยสำคัญ โดยปกติเราให้ a = 0.05 หมายถึงระดับในยังสำคัญที่ 95% ในกรณีนี้ เราใช้ c2 เป็น Test statistic

ขั้นตอนการพิสูจน์ มีตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1 ในโรงงานผลิตสินค้าแห่งหนึ่ง วิศวกรต้องการทราบว่าจำนวนชิ้นงานที่พบข้อบกพร่องจากการผลิตขึ้นอยู่กับเครื่องจักรในสายการผลิตจำนวน 3 เครื่องนั้นหรือไม่ จึงได้สุ่มตรวจงานที่พบข้อบกพร่องโดยแยกรายละเอียดลักษณะของข้อบกพร่อง และแยกแต่ละเครื่องจักร บันทึกข้อมูลดังในตาราง

	MC#1	MC#2	MC#3
Scratch	128	9	19
Base crack	44	87	40
Arm bent	18	21	53

คำถาม ลักษณะของข้องบกพร่องขึ้นอยู่กับแต่ละเครื่องจักรหรือไม่ เช่น ที่เครื่องจักร #1 พบว่าลักษณะข้อบกพร่อง Scratch มากกว่าลักษณะอื่นๆ ขณะที่เครื่อง #2 กลับแทบไม่มีอาการแบบนี้เลย กรณีที่เราได้ข้อมูลเป็นตามตาราง เราจะสรุปว่าอย่างไร

ขั้นตอนการพิสูจน์

ตั้งสมมติฐาน

Ho: ลักษณะของข้อบกพร่องของชิ้นงาน ไม่ได้ขึ้นอยู่กับ เครื่องจักร

Ha: ลักษณะของข้อบกพร่องของชิ้นงาน ขึ้นอยู่กับ เครื่องจักร

กำหนด a=0.05

หาผลรวมของข้อมูล ทั้งในแนว Column และ Row และ Total จากข้อมูลในตารางจะได้ดังนี้

	MC#1	MC#2	MC#3	
Scratch	128	9	19	156
Base crack	44	87	40	171
Arm bent	18	21	53	92
	190	117	112	419

คำนวณหาค่าที่ควรจะเป็น Expected value (E) ของแต่ละช่อง (Cell) จากสมการ

$$Expected = \frac{X_{total} * Y_{total}}{Total}$$

เมื่อ Xtotal คือผลรวมในแนว Column ที่ Cell นั้นอยู่

Ytotal คือผลรวมในแนว Row ที่ Cell นั้นอยู่

Total คือผลรวมทั้งหมด

	MC#1	MC#2	MC#3
Scratch	E=190*156/419	E=117*156/419	E=112*156/419
Base crack	E=190*171/419	E=117*171/419	E=112*171/419
Arm bent	E=190*92/419	E=117*92/419	E=112*92/419

เมื่อคำนวณแล้วจะได้ค่า Expected ของแต่ละช่องดังต่อไปนี้

	MC#1	MC#2	MC#3
Scratch	E=70.74	E=43.56	E=41.70
Base crack	E=77.54	E=47.75	E=45.71
Arm bent	E=41.72	E=25.69	E=24.59

ค่า Expected value นี้เป็นค่าตามทฤษฎี โดยเปรียบเทียบว่า ถ้าผลรวมของข้อมูลในแนว Column และ Row ได้มาอย่างนี้ ในแต่ละ Cell นั้นควรจะได้จำนวนตัวอย่างมากเท่าใด (ตามกฎความน่าจะเป็น)

คำนวณหาค่า Chi-square ของแต่ Cell ตามสมการ

$$\chi^2 = \frac{(Actual - Expected)^2}{Expected}$$

ค่า c2 นี้ คือค่าความคลาดเคลื่อน ระหว่างค่า จริงกับ Expected value ในรูปกำลังสอง ซึ่งได้ค่าดังนี้

	MC#1	MC#2	MC#3
Scratch	c2 = 46.348	c2 = 27.419	c2 = 12.357
Base crack	c2 = 14.507	c2 = 32.263	c2 = 0.713
Arm bent	c2 = 13.486	c2 = 0.856	c2 = 32.823

6. คำนวณหาค่า Calculated Chi-square จาก

$$\chi^2_{cal} = \Sigma \chi^2$$

= 46.348+14.507+13.486+27.419+32.263+0.856+12.357+0.713+32.823

= 180.770

หาค่า Degree of freedom จาก

df = (C-1)(R-1)

เมื่อ C คือจำนวน Column

R คือจำนวน Row

ดังนั้น df = (3-1)(3-1) = 2*2 = 4

8. หาค่า $\chi^2_{critical}$ จาก Chi-square table ที่ df = 4 , a = 0.05

จากตารางได้ $\chi^2_{critical}$ = 9.488

9. สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

ถ้า $\chi^2_{cal} > \chi^2_{critical}$ เราถือว่า ปฏิเสธ *Ho*

จากสมมติฐาน

Ho: Factor 1 ไม่ขึ้นอยู่กับ Factor 2

Ha: Factor 1 ขึ้นอยู่กับ Factor 2

เมื่อเราปฏิเสธ Ho ในกรณีตัวอย่างนี้จึงสรุปได้ว่า เครื่องจักรแต่ละเครื่อง ทำให้เกิดลักษณะอาการข้องบกพร่องของชิ้นงาน แตกต่างกัน หมายความว่า หากจะลดอาการ Scratch ก็ต้องแก้ที่เครื่อง 1 อาจจะไม่จำเป็นต้องแก้ เครื่อง 2 หรือ 3 ก็ได้

กรณีตัวอย่างนี้ สมมติว่า เรายอมรับ Ho แปลว่า ลักษณะของข้อบกพร่อง ไม่ได้เกี่ยวกับ เครื่องจักรเลย นั่นคือ Scratch, Base crack และ Arm bent จะมีจำนวนเรียงลำดับอย่างนี้ทุกเครื่อง นั่นอาจเป็นเพราะ เหตุอื่นที่ไม่ใช่เครื่องจักรก็ได้ ที่ทำให้เกิดข้อบกพร่องในชิ้นงาน

#Assignment 9 Chi-Square Test หากพิสูจน์โดยใช้ โปรแกรม R จะได้ดังนี้

#Chi-Square Test: MC#1, MC#2 and MC#3

```
library(readr)
file_path <- "chi-square_ex_txt.txt"
chi_square_ex <- read.delim(file_path, row.names = 1)

chisq <- chisq.test(chi_square_ex)
chisq
```

```
        Pearson's Chi-squared test

data:  chi_square_ex
X-squared = 180.77, df = 4, p-value < 2.2e-16
```

#ค่า P-Value น้อยกว่า a แปลว่าเรา ปฏิเสธ Ho

```
# Observed counts
chisq$observed

# Expected counts
round(chisq$expected,2)

library(corrplot)
corrplot(chisq$residuals, is.cor = FALSE)
```

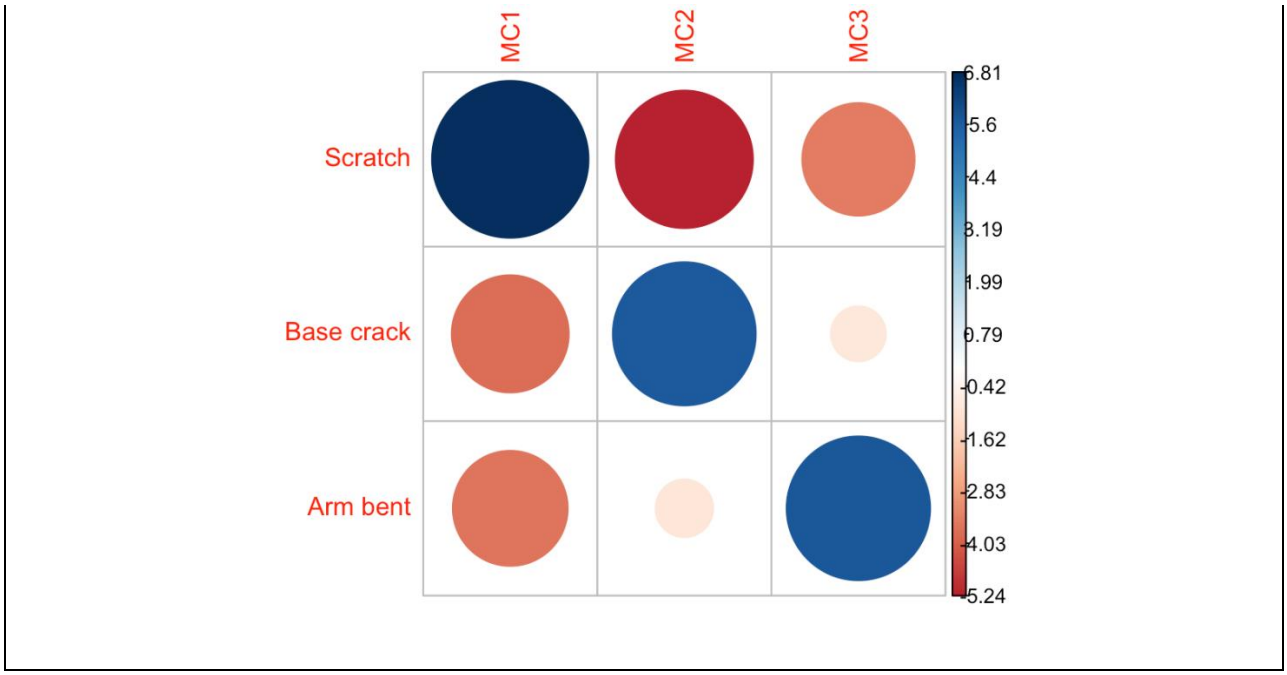

ตัวอย่างที่ 2 ผลสำรวจตัวอย่างของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่กำลังจะสมัครสอบเข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับสาขาที่เลือกเป็นอันดับ 1 ได้ผลดังตารางต่อไปนี้

	Male	Female
Engineering	321	89
Information Technology	156	251
Pure science	89	174
Law	74	59
Mass communication	15	84
Social Science	21	47

คำถามคือ " เพศเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกคณะอันดับ 1 ของนักเรียนหรือไม่ " ให้ทำการทดสอบสมมติฐาน โดยให้ระดับความมั่นใจที่ 95%

ขั้นตอนการพิสูจน์

ตั้งสมมติฐาน

สมมติฐานของผู้ที่ทำการวิจัยในข้อนี้คือ “เพศไม่ได้เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกคณะอันดับ 1 ” เพราะตามหลักวิชาสถิติ สมมติฐานจะต้องถือว่า ปัจจัยหนึ่งไม่ได้ได้มีผลต่ออีกปัจจัยหนึ่ง จนกว่าจะมีหลักฐานมายืนยันว่ามีผล เมื่อเขียนสมมติฐานตามหลักวิชาสถิติจะได้ดังนี้

Ho: เพศไม่ได้เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกคณะอันดับ 1

Ha: เพศเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกคณะอันดับ 1

หาผลรวมในแนว Row และ Column ได้ดังนี้

	Male	Female	
Engineering	321	89	410
Information Technology	156	251	407
Pure science	89	174	263
Law	74	59	133
Mass communication	15	84	99
Social Science	21	47	68
	676	704	1380

3. คำนวณหาค่า Expected value ของแต่ละช่อง (Cell) ได้ดังนี้

	Male	Female
Engineering	200.84	209.16
Information Technology	199.37	207.63
Pure science	128.83	134.17
Law	65.15	67.85
Mass communication	48.5	50.5
Social Science	33.31	34.69

4. คำนวณหาค่า c2 ของแต่ละ Cell ได้ค่าดังต่อไปนี้

	Male	Female
Engineering	71.89	69.03

Information Technology	9.43	9.06
Pure science	12.32	11.83
Law	1.2	1.15
Mass communication	23.14	22.22
Social Science	4.55	4.37

คำนวณหาค่า Chi-square

χ^2_{cal} = 71.89+9.43+12.32+1.20+23.14+4.55+69.03+9.06+11.83+1.15+22.22+4.37

= 240.179

6. หาค่า *df*

df = (C-1)(R-1) = (2-1)(6-1) = 5

10. หาค่า $\chi^2_{critical}$ จาก *Chi-square table* ที่ *df* = 5 , a = 0.05

จากตารางจะได้ $\chi^2_{critical}$ = 11.07

7. สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

เนื่องจาก $\chi^2_{cal} > \chi^2_{critical}$ เราถือว่า ปฏิเสธ *Ho* *ที่ว่า* เพศไม่ได้เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกคณะอันดับ 1

Assignment 9 Chi-Square Test เมื่อใช้ โปรแกรม R ในการวิเคราะห์ข้อมูล จะได้ดังนี้

```
file_path <- "chi-square_ex02.txt"
chi_square_ex02 <- read.delim(file_path, row.names = 1)

chisq <- chisq.test(chi_square_ex02)
chisq
```

```
        Pearson's Chi-squared test

data:  chi_square_ex02
X-squared = 240.18, df = 5, p-value < 2.2e-16
```

```
#เมื่อ P-Value น้อยกว่า a เราจึงปฏิเสธ Ho

# Observed counts
chisq$observed

# Expected counts
round(chisq$expected,2)

library(corrplot)
corrplot(chisq$residuals, is.cor = FALSE)
```

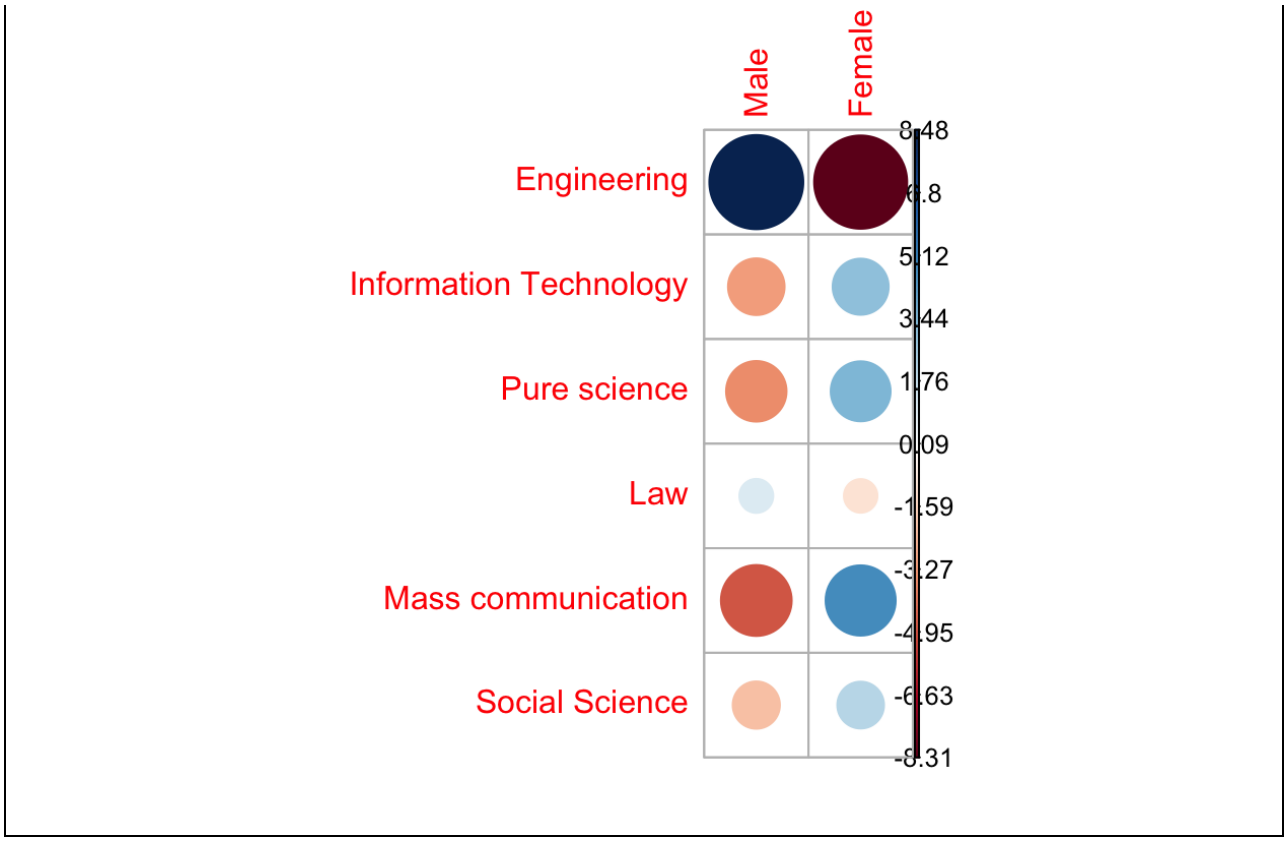

จากสมมติฐาน

Ho: เพศไม่ได้เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกคณะอันดับ 1

Ha: เพศเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกคณะอันดับ 1

เมื่อเราต้องปฏิเสธ Ho: เราสรุปว่า เพศเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกคณะอันดับ 1 ในการสอบเข้าเรียนในมหาวิทวิทยาลัย ของนักเรียนมัธยม หมายความว่า นักเรียนชายก็จะเลือกคณะที่จะสอบเข้าอันดับ 1 แตกต่างจากนักเรียนหญิง เป็นส่วนใหญ่

ข้อกำหนด ในการใช้ Contingency table ในการพิสูจน์สมมติฐานที่พึงระวังอย่างมาก

1. ไม่มีข้อกำหนดเรื่องขนาดของสิ่งตัวอย่างตายตัว เพียงแต่ในระหว่างเก็บข้อมูลหากข้อมูลที่เก็บมาได้ใน Cell ใด Cell หนึ่ง มีค่าน้อยกว่า 5 นั่นเป็นข้อบ่งบอกว่า เรายังเก็บข้อมูลไม่เพียงพอ จำเป็นต้องใช้ขนาดสิ่งตัวอย่างเพิ่มขึ้น ถ้าหากเรายังฝืนใช้ข้อมูลดังกล่าววิเคราะห์ ผลสรุปก็จะนำไปสู่การสรุปที่ผิดพลาดอยู่ดี เป็นเรื่องที่ไม่ควรทำอย่างมาก

2. ในการทดสอบสมมติฐานนั้น สิ่งสำคัญอยู่ที่การเก็บและบันทึกข้อมูล จะต้องเก็บข้อมูลอย่างสุ่ม ขอบเขตของสิ่งตัวอย่างนั้นขึ้นอยู่กับขอบเขตการทำการวิจัย เช่น ถ้าผู้ทำการวิจัยตามตัวอย่างที่ 2 ต้องการศึกษาเฉพาะโรงเรียนในเขตกรุงเทพฯ ก็ให้ทำการเก็บข้อมูลโรงเรียนในกรุงเทพฯ เท่านั้น ในขณะเก็บข้อมูล จะต้องสุ่มสอบถามตัวอย่าง โดยที่ผู้สอบถามไม่ได้รู้ว่าตัวอย่างเลือกคณะอะไรมาก่อนเสมอ

3. Contingency Table ให้ข้อสรุปเพียงแค่ว่า Factor หนึ่งขึ้นอยู่กับอีก Factor หรือไม่ หรือ Factor หนึ่งมีผลหรือมีอิทธิพลต่ออีก Factor หรือไม่ เท่านั้น

แบบฝึกหัด

1. เปิดโปรแกรม Rstudio Cloud โดยให้คลิกที่ File ในส่วนขวาล่าง จะมีคำว่า upload ให้อัพโหลดไฟล์ทั้ง 3 ไฟล์ขึ้นไปไว้บน cloud ดังภาพ ไฟล์ทั้ง 3 ไฟล์ อาจารย์ให้ไว้ใน Assignment 9 Chi-Square Test

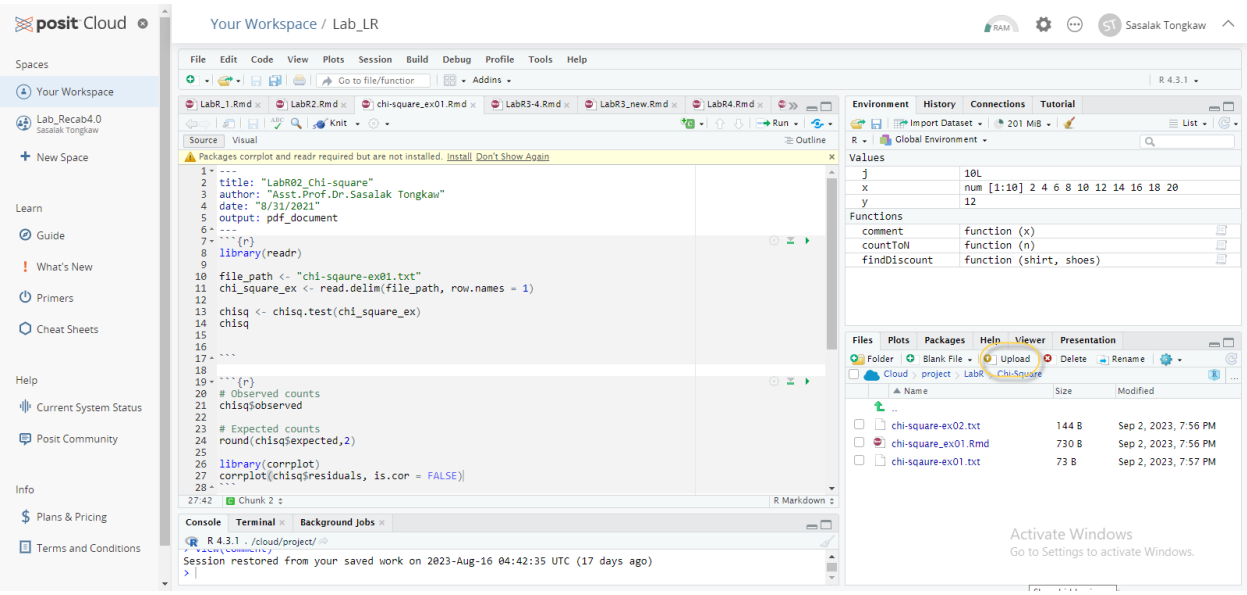

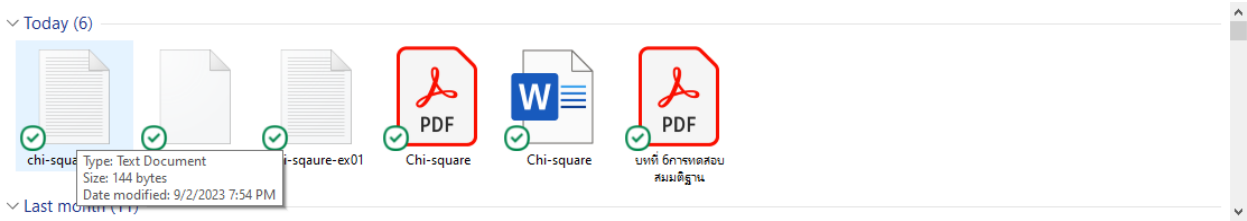

2. เลือกไฟล์ทีละไฟล์ แล้วคลิก OK ทำซ้ำ ทั้ง 3 ไฟล์

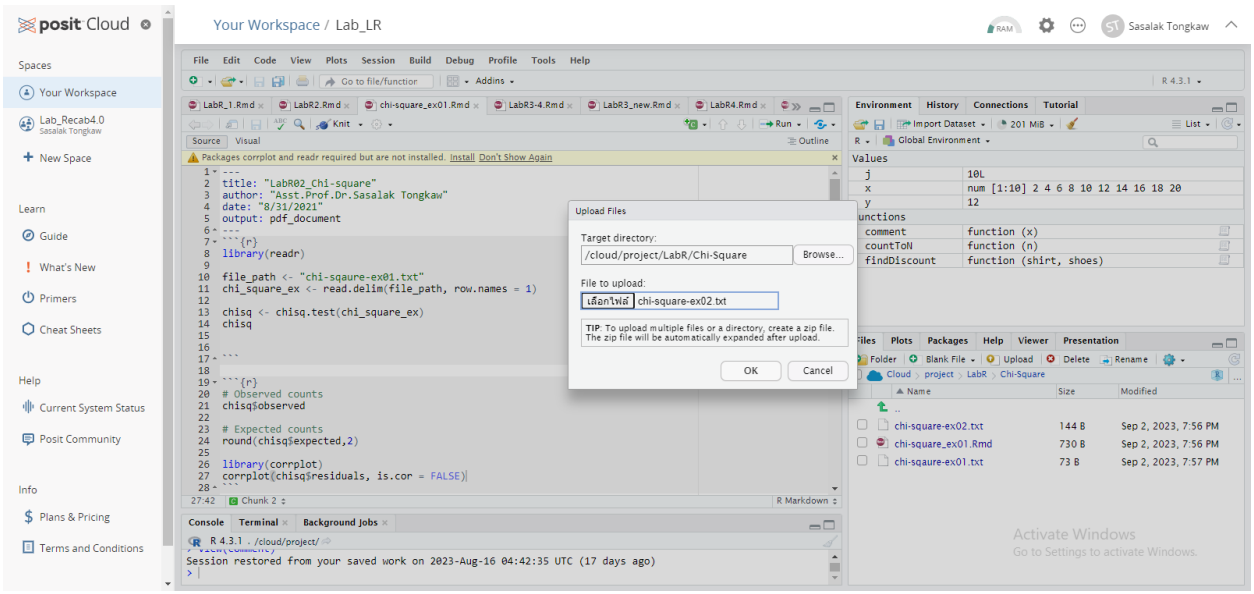

3. คลิกที่ คำว่า install ที่แถบสีเหลือง เพื่อ install package corrplot และ readr

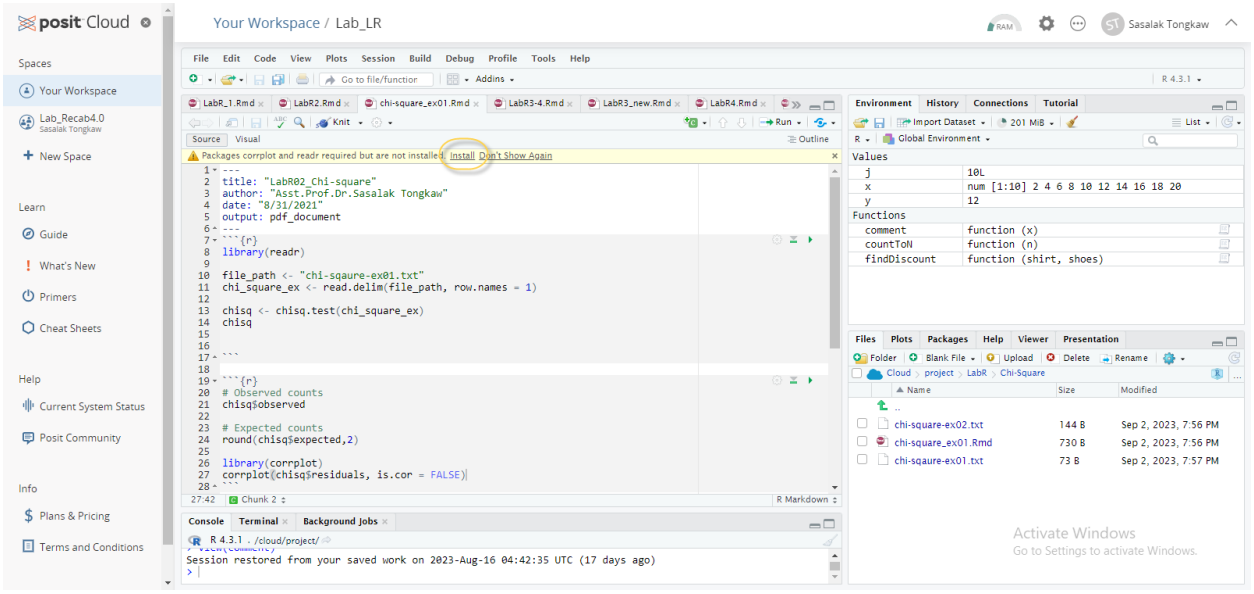

4. ทดลองรันข้อมูล แล้ว Knit เป็น .PDF เปลี่ยนชื่อไฟล์เป็น LabR02.rmd.knit (ดูตัวอย่างของอาจารย์) แล้วอัพโหลดใน Assignment 9